

Jeřáb barrandienský

Sorbus barrandienica Vít, M. Lepší et P. Lepší

Stupeň ohrožení: C1

POPIS

Strom až 12 m vysoký s kmenem v obvodu až 55 cm. Borka šedá, podélně rozpraskaná, s kruhovitými roztroušenými lenticelami. Listy jednoduché, čepel více nebo méně eliptická, tmavě leskle zelená, lysá na líci, žlutošedozeleně plstnatá na rubu, na vrcholu více méně okrouhlá, na bázi klínovitá až široce klínovitá, (8,1)8,8-10,3(11,6) cm dlouhá a (5,4)6,7-7,4(8,9) cm široká, nejširší v horní třetině až polovině. Čepel je pravidelně laločnatá v horní části dvakrát pilovitá, laloky pilovité až dvakrát pilovité s ostře zašpičatělými zuby, ve kterých končí žilky. Laloky jsou širší než 1 cm, na každé straně listu jsou (2)3-4, hlavních žilek směřujících do vrcholů laloků či zubů je (7)8(9). Okraj listů je rovný. Bělavé květy se v bohatých chocholičnatých květenstvích objevují v květnu, prašníky jsou bledě žlutě zbarvené. Malvičky téměř kulovité, často však poněkud delší než široké, při dozrání oranžové až oranžovočervené.

Od ostatních českých endemitů skupiny *S. latifolia* agg. se liší světlejšími plody a mělce laločnatými listy. *S. gemella*, který má rovněž světlé malvice se liší kosočtverečnými a hlubšími zářezy laloků. *S. eximia* má listy často se lžícovitě prohnutou široce vejčitou na bázi zaokrouhlenou čepelí. *S. danubialis* má list kosočtverečného tvaru, v horní třetině zastříhované dvojité pilovité zvlněný okraj.

Ekologické nároky

Triploidní apomiktický hybridogenní endemit ($2n = 3X = 51$) rodičovských druhů *S. aria* s. l. a *S. torminalis*. Upřednostňuje bázemi bohaté půdy na vápencích. Častěji se vyskytuje na vrcholech kopců, obvykle v teplomilných nezapojených lesích, lesních okrajích, suchých trávnících, nízkých křovinách a skalách v nadmořských výškách 340 – 450 m na, neupřednostňuje žádnou orientaci svahu, i když větší část lokalit je na jižních a jihozápadních expozicích. V podrostu lesa bývá často sterilní, při větším zástínu odumírá. Ve většině případů se vyskytuje v dubohabřinách (*Primulo veris-Carpinetum*, *Melampyro nemorosi-Carpinetum*), bazofilních teplomilných doubravách (*Quercion pubescenti-petraeae*), výjimečně v acidofilních teplomilných doubravách (*Sorbo torminalis-Quercetum*). Z pohledu lesnické typologie roste v 1.-2. lesním vegetačním stupni, ekologické řadě živné (1W, 1C, 2W) a extrémní (1X). Roste společně s dalšími druhy jeřábů – *S. danubialis*, *S. aria* s. l. a *S. torminalis*.

Rozšíření

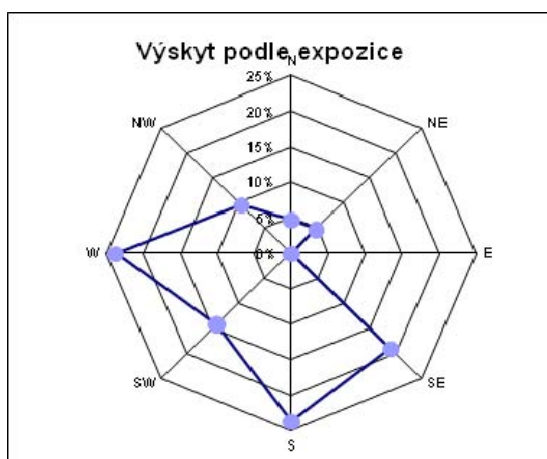
Jeřáb barrandienský byl dosud zaznamenán na 10 lokalitách ve fytogeografickém okrese Český kras mezi Prahou a Berounem, z toho dvě historické se již nepodařilo ověřit. Celková početnost populace je odhadována na 50 jedinců. Centrum rozšíření je v okolí vrchu Doutnáč, mezi vesnicemi Srbsko a Bubovice. Druh není hojný, vyskytuje se v málo početných populacích. Vzdálenost mezi nejodlehlejšími lokalitami je 8 km, nejvýchodnější lokalita je u Karlštejna, nejsevernější a současně nejzápadnější blízko obce Svatý Jan pod Skalou a nejižnější na vrchu Mramor u obce Liteň.

PŘÍČINY OHROŽENÍ

Největší nebezpečí hrozí zánikem biotopů světlých lesů, ať již jejich přímým ničením nebo postupným zapojováním dřevinného patra v důsledku absence tradičního hospodaření a probíhající sukcese. Na člověkem ovlivněných biotopech se nevyskytuje.

SEZNAM LITERATURY

Vít P., Lepší M., Lepší P., 2012. *There is no diploid apomict among Czech Sorbus species: a biosystematic revision of S. eximia and discovery of S. barrandienica*. Preslia 84: 71–96.

Výskyt podle nadmořské výšky

